

Σχέδιο μαθήματος 2

Η Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά

Το παράδειγμα του έθιμου των Μωμόγερων

A. Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά: έννοια και σημασία της

Αξονες συζήτησης

- Οι διαφορετικές εκφάνσεις της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς
- Η έννοια της παράδοσης: συζήτηση για τη σημασία της, τη σχέση με την άυλη πολιτιστική κληρονομιά, τη θέση της σήμερα και την αναγκαιότητα ή μη διαφύλαξής της.
- Η αξία διαφύλαξης και ανάδειξης της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς ως στοιχείου συλλογικής ταυτότητας και μνήμης κάθε λαού.
- Συζήτηση για τα έθιμα, τη σημασία τους, το ρόλο που εξυπηρετούσαν στις αγροτικές κοινότητες του παρελθόντος, τη σχέση ανθρώπου–φύσης –χρόνου, τη θέση τους στις σημερινές κοινωνίες.
- Εισαγωγή στο έθιμο των Μωμόγερων

Στόχοι:

1. Η εξοικείωση των μαθητών με διαφορετικές εκφάνσεις της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς ως στοιχεία που καθορίζουν τη συλλογική μνήμη και ταυτότητα καθώς και την ατομική και συλλογική μας αυτογνωσία.
2. Η συσχέτισή τους με τυχόν βιώματα ή αναμνήσεις που ανακαλούν τα παιδιά στη μνήμη τους και σχετίζονται με αυτή την κληρονομιά.
3. Η συνειδητοποίηση ότι στην καθημερινότητά μας βιώνουμε όλοι πολλές διαφορετικές εκφράσεις αυτής της κληρονομιάς, π.χ. έθιμα, χορούς, μουσική, δρώμενα, χειροτεχνίες και αγροτικές δραστηριότητες, παρασκευή και κατανάλωση παραδοσιακών τροφίμων, καθώς και πολλά άλλα στοιχεία, στα οποία συμμετέχουμε με διαφορετικό τρόπο, ανάλογα με το περιβάλλον στο οποίο ζούμε.
4. Ο προβληματισμός σχετικά με τη συχνά παρεξηγημένη έννοια της παράδοσης ως ζωντανού στοιχείου του πολιτισμού της καθημερινότητάς μας, που συνεχώς εξελίσσεται και προσαρμόζεται στις ανάγκες της κοινωνίας.
5. Η κριτική ματιά απέναντι στα στοιχεία της παράδοσης και η αποφυγή ωραιοποίησης του παρελθόντος.

Προτεινόμενο εποπτικό υλικό
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ

17.Κάλαντα

*18.Το έθιμο του στολισμού του
καραβιού για τη γιορτή
των Χριστουγέννων*

19.Παραδοσιακοί χοροί από την Κρήτη

20. Παραδοσιακοί χοροί από την Ήπειρο

21. Θέατρο Σκιών Καραγκιόζης

22. Μεσογειακή διατροφή

23. Παραδοσιακή λουκουμποποιία

Αξιοποιώντας το φωτογραφικό υλικό

Μέσα από τη διαδικασία ταύτισης κάθε φωτογραφίας, δίνονται στους μαθητές τα ερεθίσματα για να συζητήσουν ζητήματα, όπως:

- Αποτελούν εκφάνσεις της πολιτιστικής κληρονομιάς όσα στοιχεία αποτυπώνονται στις φωτογραφίες; Αν ναι, γιατί;
- Πώς καταλαβαίνει ο καθένας αυτά τα στοιχεία στην καθημερινότητά του;
- Πώς έφτασαν σ' εμάς σήμερα;
- Τι εννοούμε με τον όρο «παράδοση»;
- Τι παραδείγματα γνωρίζετε;
- Τι εννοούμε με τους όρους «ήθη και έθιμα»;
- Για ποιους λόγους πιστεύετε ότι αποφασίζουμε να συνεχίζουμε, να «διαφυλάττουμε» στοιχεία της παράδοσής μας;
- Έχουν κάποια ιδιαίτερη αξία για εμάς σήμερα;
- Τι συμβαίνει αν υπάρχουν στοιχεία που δεν μας αρέσουν, δεν συμφωνούμε με το περιεχόμενό τους, δεν θεωρούμε ότι έχει νόημα να τα διαφυλάξουμε και να τα συνεχίσουμε; Μπορείτε να σκεφτείτε κάποια παραδείγματα;

Σημείωση: Σε περίπτωση που υπάρχουν μαθητές από άλλες χώρες, προσφέρεται η ευκαιρία για μια διαπολιτισμική προσέγγιση του θέματος. Οι μαθητές μοιράζονται τις εμπειρίες τους και δίνουν πληροφορίες για την ταυτότητα του τόπου τους μέσα από τις διαφορετικές εκφράσεις της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς του.

B. Τα έθιμα ως εκφράσεις άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς

Άξονες συζήτησης

- Τα έθιμα: ορισμός και ερμηνεία τους
- Η ανάγκη δημιουργίας τους στις αγροτικές κοινότητες του παρελθόντος
- Η θέση τους στις σημερινές κοινωνίες

Προτεινόμενο εποπτικό υλικό

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ

24. Το πασχαλινό έθιμο του τσουγκρίσματος των κόκκινων αβγών

25. Το έθιμο του Μαγιάτικου στεφανιού

26, 27. Το έθιμο των Μωμόγερων στην Κοζάνη

Οι φωτογραφίες μπορούν να λειτουργήσουν ως συνεκτικός κρίκος με την ταινία που θα παρακολουθήσουν τα παιδιά. Μέσα από τη διαδικασία ταύτισης κάθε μιας από αυτές, οι μαθητές μπορούν να προβληματιστούν στοχεζόμενοι ερωτήματα, όπως:

-Τι σας έρχεται στο μυαλό, όταν ακούτε τη λέξη «έθιμο»; (*Συζήτηση για τη σημασία του όρου: σχέση ανθρώπου με φύση, αγροτικές κοινωνίες, κύκλος του χρόνου, η σημασία της επανάληψης και της τελετουργίας*).

-Πιστεύετε ότι σήμερα είναι ίδιος ο τρόπος ζωής των ανθρώπων της υπαίθρου σε σύγκριση με το παρελθόν; (*Συζήτηση για τον αστικό χαρακτήρα των σημερινών αγροτικών κοινωνιών*).

-Σήμερα στα χωριά και στις πόλεις ακολουθούμε έθιμα που τα γνωρίζουμε από τις παλιότερες γενιές; Αν ναι, γιατί;

-Εσείς ποια έθιμα γνωρίζετε και σε ποιο τόπο τα έχετε συναντήσει;

-Συμμετέχετε εσείς, η οικογένειά σας, ή οι φίλοι σας σε κάποιο έθιμο; Αν ναι, ποιο είναι αυτό; Γνωρίζετε κάτι παραπάνω για την ιστορία του; Υπάρχει κάποιο έθιμο που αγαπάτε ιδιαίτερα και γιατί;

-Πιστεύετε ότι επιλέγουμε ποια έθιμα θέλουμε να συνεχίσουμε; Αν ναι, γιατί;

-Ακολουθούμε πιστά όσα έθιμα έφτασαν ως τις μέρες μας; (*Συζήτηση για την στάση των σημερινών ανθρώπων απέναντι στα έθιμα του παρελθόντος*).

-Δημιουργούμε στις σημερινές κοινωνίες νέα έθιμα; Υπάρχει τέτοια ανάγκη;

Συζήτηση για το έθιμο των Μωμόγερων

Τα παιδιά καλούνται να παρατηρήσουν προσεκτικά κάθε λεπτομέρεια των στιγμιότυπων που απεικονίζονται στις φωτογραφίες με κατευθυνόμενες ερωτήσεις, όπως:

-Τι ιδιαίτερο στοιχείο παρατηρείτε στις φωτογραφίες; (*Συζήτηση για τα ρούχα, τα εξαρτήματα, το χορό των τελεστών του εθίμου*).

-Τι μπορεί να εικονίζουν οι δύο τελευταίες φωτογραφίες;

-Γνωρίζει κανείς το συγκεκριμένο έθιμο των Μωμόγερων ή άλλα παρόμοια με αυτό;

-Γιατί άραγε οι άνθρωποι ένιωθαν την ανάγκη να τελούν το έθιμο στις αγροτικές κοινότητες του παρελθόντος μια συγκεκριμένη εποχή του χρόνου;

-Τι παραπάνω στοιχεία θα θέλατε να έχετε στη διάθεσή σας, εκτός από τις φωτογραφίες, για να γνωρίσετε καλύτερα το έθιμο αυτό; (*Αφορμή για συζήτηση σχετικά με την αξιοποίηση της κινούμενης εικόνας και του ήχου ως πηγών καταγραφής και ερμηνείας της πραγματικότητας*).